

de statutul comunităților europene în noua conjunctură politică globală, conjunctură influențată atât de stagnarea politică, dar și de prosperitate economică. Interesantă considerăm a fi analiza oferită de Emanuel Copilaș asupra perioadei de după căderea regimului comunist în Europa, fiind prezentate atât reformele instituționale care s-au impus a fi adoptate odată cu noile valuri de extindere, cât și limitele și perspectivele europenizării. Nu în ultimul rând, autorul se încumetă să vorbească și despre moralism și moralitate în politică.

Având în vedere toate cele spuse mai sus, putem conchide că demersul lui Emanuel Copilaș este unul reușit, valoarea volumului fiind dată nu numai de conținutul informațional, ci și de caracterul interdisciplinar al analizei întreprinse și de sursele bibliografice folosite și puse cu această ocazie în circulație. Este un volum pe care îl recomandăm cu responsabilitate tuturor celor care studiază istoria, științele politice sau relațiile internaționale. Felicităm autorul și editorul, și așteptăm cu interes viitoarele lor producții istoriografice.

Marcela Sălăgean

Gheorghe LAZĂR, *Documente privitoare la negustorii din Țara Românească*, I (1656-1688), II (1689-1714), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2013 și 2014, 431p., 465p.

Problematica negustorimii unei țări prezintă un mare interes istoriografic, cu atât mai mult în cazul Țării Românești din a doua jumătate a secolului al XVII-lea și de la începutul celui următor. Lipsa unor colecții documentare tematice la îndemâna celor interesați, în condițiile păstrării unui bogat material în fonduri arhivistice și de acte ale bibliotecilor din țară, reclama publicarea acestuia. Din fericire pentru subiectul în discuție, această inițiativă și realizare remarcabilă a venit din partea unui profesionist desăvârșit, cu o îndelungată ucenicie la prestigioasa colecție națională *Documenta Romaniae Historica* (Seria B).

După propriile mărturisiri ale autorului, ideea întocmirii colecției și a punerii în circuitul științific a „dosarului documentar” s-a născut și s-a dezvoltat în paralel cu aplecarea sa, în cadrul obligațiilor doctoranturii, asupra problematicei negustorilor din Țara Românească în secolele XVII-XVIII (Teza a fost publicată sub titlul *Les marchands en Valachie, XVIIe-XVIIIe siècles*, București, 2006, 437 p.). De pe urma acestei munci, istoricul Gheorghe Lazăr ne-a onorat deja cu publicarea volumelor pe care le prezentăm, așteptând de la domnia sa apariția, în continuare, a următorului volum anunțat în distinsa colecție „Documenta” a Universității ieșene, coordonată de prof. univ. dr. Petronel Zahariuc.

Cele două volume deja apărute cuprind împreună un număr de 658 de documente, practic inedite cu câteva excepții, reprezentând o impresionantă sursă de informație pentru specialistul interesat de aspectele patrimoniale ale familiilor negustorești (achiziții și vânzări de bunuri, cu deosebire funciare), de strategiile matrimoniale și unele elemente de genealogie, de organizarea corporativă și de diverse tehnici comerciale, de practicile cămătăriei, zălogirilor și plasamentelor financiare, etc.

Orientarea în materialul publicat și folosirea acestuia este mult ușurată de cei doi indici care însoțesc volumele, unul onomastic și toponimic, respectiv un altul de materii.

Într-un cuvânt, se poate spune că prin regulile riguroase de transcriere a documentelor, de alcătuire și publicare a volumelor, ca și prin instrumentele de găsimă rapidă a informației oferite celui interesat, ne este oferită o lucrare model care evidențiază acribia și calitățile profesionale ale autorului.

Avram Andea

Radu Ștefan VERGATTI, *Brâncovenesți. Sfinții Martiri Brâncoveni. Culegere de studii*, Curtea de Argeș, Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, 2014, 248 p.

Împlinirea a trei secole de la decapitarea lui Constantin Brâncoveanu a prilejuit istoricului Radu Ștefan Vergatti revenirea la preocupări mai vechi asupra epocii Cantacuzinilor și a domnitorului

martir, ajunse într-un fel titluri de referință în istoriografia noastră. Cu pasiunea-i cunoscută și fascinat de subiect l-a urmărit pe stolnicul Constantin Cantacuzino în periplul vieții sale zbuciumate și iscoditoare, pentru ca treptat aria investigațiilor sale să fie extinsă la noi aspecte ale unei epoci de maximă înflorire culturală și remarcabile experiențe diplomatice.

Rezultatele acestor demersuri interpretative se regăsesc întocmai în recenta carte intitulată *Brâncovenești. Sfinții Martiri Brâncoveni. Culegere de studii* (Curtea de Argeș, 2014), în care, rând pe rând, sunt abordate inițiativele și traducerea stolnicului legate de cartea religioasă, începuturile Academiei domnești din București, relațiile diplomatice ale lui Brâncoveanu cu țarul Petru I, „graiul picturilor murale” din epoca brâncovenească, formația spirituală a domnitorului și valorile culturale ale domniei sale, relațiile cu familia Cantacuzino și, în final, argumentele mutării la Hurezi a moaștelor domnului sanctificat.

Prin valorificarea critică a surselor editate, prin îmbogățirea acestora cu altele noi, totul întregit de datele recente oferite de istoriografia de specialitate, română și străină, istoricul Vergatti reușește să aducă precizări și soluții de cel mai mare interes pentru chestiunile investigate. Dintre acestea am aminti, cu titlu ilustrativ, fixarea pe baza surselor grecești a începuturilor Academiei domnești pe timpul lui Șerban Cantacuzino sau interpretarea portretelor votive de grup sau colective de la Hurezi și Sinaia, fiind desprinsă, din reprezentarea poziției personajelor față de domn, ruptura în devenire dintre Brâncoveanu și unchii săi Cantacuzini (stolnicul Constantin și spătarul Mihai).

Exemplele ar putea fi sporite și cu alte merite ale cărții, dintre care am reține, ca o notă aparte, limbajul ales și stilul elegant al autorului. Toate acestea recomandă cartea nu numai specialiștilor, ci și unui public mai larg, interesat de cunoașterea realizărilor, în primul rând culturale, ale epocii brâncovenești.

Avram Andea

Izvoarele Răscoalei lui Horea. Seria A, Diplomataria, Remus Câmpeanu, Anton E. Dörner, Ladislau Gyémánt, Vasile Lechințan (ed.), vol. XI, București, Editura Academiei Române, 2012, 372 p.

Pentru spațiul transilvănean, răscoala condusă de Horea a avut o mare importanță, marcând un moment de turnură în evoluția societății și politicului la înțetăierea dintre feudalism și modernitate. Faptul că în acea vreme, în acest spațiu al Europei central-răsăritene, societatea și aspectele vieții publice erau marcate de trăsături care țineau de feudalism, care au fost modificate și eliminate prin programele reformiste începute odată cu stăpânirea austriacă în Transilvania, vine să arate dificultățile și complexitatea mecanismelor sociale, politice, confesionale, etnice, care au evoluat atâta vreme între jaloanele impuse de concepții feudale.

Răscoala condusă de Horea, care își găsea sorginea în problemele nerezolvate ale țărănimii supuse, a reprezentat un fenomen amplu al procesului de modernizare a societății transilvănene și a devenit o temă de dezbatere în toată Europa contemporană, făcând cunoscute lumii de atunci stările de lucruri din Transilvania; astăzi răscoala și urmările sale reprezintă un câmp de cercetare foarte interesant, care, prin multitudinea de izvoare create în această perioadă scurtă, permite o introspecție, aidoma unei fotografii complexe, în amănuntele și dedesubturile evoluțiilor epocii.

Volumul de față continuă tradiționala și prestigioasă serie de ediții documentare legate de răscoala lui Horea, fiind al unsprezecelea volum al seriei. Documentele cuprinse în volum provin din fondul comitatului Cluj, cuprins astăzi în fondul „Prefectura Județului Cluj”. Aceste documente dovedesc amploarea mișcării în acest comitat, care avea o poziție excentrică față de centrul mișcării țărănești din anii 1784-85.

Privitor la tipul documentelor cuprinse în volum, acesta reunește 85 de note de intrare în registrul actelor comitatului Cluj și opt documente având o întindere mai mare și care au legătură cu evenimentele anilor amintiți (5 texte legate de anchete, două acte legate de un proces și o relatare făcută de un jude nobiliar în legătură cu mișcările țărănești).